

ŽIVOT SA SMRČU

J. KRISHNAMURTI

The Fifth Talk in Bombay on 24 February 1965. From
The Collected Works of J. Krishnamurty Vol. XV.

Copyright-1992 Krishnamurti Foundation of America

Published, under licence, by

Krishnamurti Foundation India
Vasanta Vihar, 64 Greenways Road, Chennai-600 028

First Edition 1999
Reprinted 2000

S engleskog jezika preveo Kruno Pavić
Kutjevo 2000. godine

Printed By:
Ind-Com Press
393, Velacheri Main Road,
Vijaya Nagar, Velacheri,
Chennai 600 042

ŽIVOT SA SMRĆU

Postoji jedna biljka penjačica – mislim da se zove 'jutarnji sjaj' – koja može biti izuzetne blijedo plave boje, tamno crvene s nijansama ljubičaste ili začudno bijele kako samo cvjetovi mogu. Samo živi cvjetovi imaju te boje. Oni izrastu, procvjetaju u jutro – cvjetovima u obliku trube – i onda za nekoliko sati uvenu. Morali ste vidjeti te cvjetove. U smrti su gotovo jednako lijepi kao i dok su živi. Procvjetaju na nekoliko sati i nestanu, a ni u smrti ne gube osobinu cvijeta. A mi živimo trideset, četrdeset, šezdeset, osamdeset godina u stalnom sukobu, u bijedi, u prolaznim zadovoljstvima i umremo prilično bijedno bez radosti u srcu, a u smrti smo ružni kao i u životu.

Večeras ću govoriti o vremenu, tuzi i smrti. Mislim da moramo biti jasni da ja ne govorim o idejama, nego samo o činjenicama. Taj cvijet, rascvjetan, pun ljepote, nježan, ugodna mirisa – to je činjenica. A smrt poslije nekoliko sati kad se digne vjetar i sunce izađe i njegova ljepota čak i u smrti – to je također činjenica, Dakle bavit ćemo se činjenicama, ne idejama.

Možete zamisliti, ako imate mašte, boju tih cvijetova. Stvorite sliku, mentalnu viziju te penjačice s njenim nježnim bojama, cvjetovima nježnih boja, izuzetno lijepih cvjetova. Ali vaša slika, vaša ideja penjačice, vaš osjećaj prema njoj nije ta biljka. Penjačica sa svojim cvjetovima je činjenica. A vaša ideja o cvjetovima, iako je činjenica, nije istinska. Kroz ideju niste u istinskom kontaktu s tim cvijetom. Mislim da morate imati na umu tokom ovog razgovora slijedeće: mi se bavimo činjenicama, a ne idejama i ne možete prisno, izravno i konkretno doći u kontakt s nekom činjenicom kroz ideju. Smrt se ne može iskusiti. Čovjek ne može doći u izravan kontakt s njom kroz ideju. Većina nas živi s idejama, s formulama, s konceptima, s uspomenama; i tako nikada ne dolazimo u kontakt ni sa čim. Uglavnom smo u kontaktu sa svojim idejama, a ne s činjenicama.

Ja ću raspraviti, ili bolje, govoriti o vremenu, tuzi i onoj čudnoj pojavi nazvanoj smrt. Čovjek ih može ili tumačiti kao ideje, kao zaključke. Ili doći u izravni kontakt s cjelokupnim problemom vremena i dimenzijom vremena. On može doći u izravni kontakt s tugom – to jest, tim osjećajem izuzetne boli. Isto tako može doći u izravni kontakt s onom stvari koju zovemo smrt. Mi ili dolazimo u izravni kontakt s vremenom, tugom i smrću ili se prema njima odnosimo kao nizu zaključaka ili objašnjenja – neizbježnost smrti. Objašnjenja, zaključci, mišljenja, vjerovanja, koncepti, simboli nemaju uopće ništa sa stvarnošću – sa stvarnošću vremena, sa stvarnošću tuge, sa stvarnošću smrti i ljubavi. A ako ćete samo živjeti ili tražiti ili doći ili se nadati da ćete doći u kontakt s dimenzijom vremena, tuge ili smrti kroz svoje ideje, kroz svoja mišljenja onda će ono što ćemo reći danas imati vrlo malo smisla. U stvari vi uopće nećete slušati, samo ćete čuti riječi; a budući da ste u kontaktu sa svojim vlastitim idejama, svojim vlastitim zaključcima, mišljenjima, nećete biti u izravnom kontaktu.

Pod kontaktom mislim: Ja mogu dodirnuti ovaj stol, u izravnom sam kontaktu sa stolom. Ali nisam u kontaktu sa stolom ako imam ideje o tome kako ću dodirnuti stol. Dakle ideja me sprečava da dođem u kontakt izravno i prisno. A ako tokom ovog sata niste u izravnom kontaktu s onim što se govori, tada ćete nastaviti živjeti beskorisnim životom. Imamo ovaj za proživjeti. Ne razgovaramo o budućem životu – doći ćemo do njega vremenom. Imamo ovaj život za proživjeti. Živimo rasipnički, bez ikakvog smisla u životu. Živimo u mukama, u bijedi, u sukobu i tako dalje. I nikada nismo bili u kontaktu sa svojim životom. A bilo bi jako žalosno – barem ja tako mislim – ako biste bili u kontaktu samo s idejama, a ne s činjenicama.

Prvo ćemo razgovarati o vremenu. Ne znam jeste li ikada uopće razmišljali o stvari nazvanoj 'vrijeme' – ne apstraktno, ne kao ideji, ne kao definiciji – jeste li ikada stvarno došli u kontakt s vremenom. Kad ste gladni u izravnom ste kontaktu s glađu. Ali što ćete jesti, koliko ćete jesti, zadovoljstvo koje iz toga želite dobiti i tako dalje – to su ideje. Činjenica je jedna stvar, a ideja druga. Stoga da biste razumjeli ovo izuzetno pitanje o vremenu morate biti u prisnom kontaktu s njim – ne kroz ideje, ne kroz zaključke, nego prisno, izravno, uz ogromnu prisnost s vremenom. Tada ćete biti u stanju ući u pitanje vremena i vidjeti može li se um osloboditi vremena.

Očito je da postoji pitanje vremena mjereno satom, kronološkog vremena. Očito je da je ono potrebno. U to je uključeno pitanje sjećanja, planiranja, uređivanja i tako dalje. Mi ne raspravljamo o tom vremenu, svakodnevnom, kronološkom vremenu. Razgovarat ćemo o vremenu koje se ne mjeri satom. Ne živimo samo po kronološkom vremenu; više živimo po vremenu koje se ne mjeri satom. Za nas je puno važnije vrijeme koje nije kronološko, ono ima veće značenje od vremena mjereno satom. To jest, premda kronološko vrijeme ima važnost, ono što je puno važnije, puno značajnije, puno vrednije za većinu ljudi, je psihološko vrijeme – vrijeme kao kontinuitet; vrijeme kao jučer, tisuću jučer i tradicija; vrijeme ne amo kao sadašnjost, nego i kao budućnost.

Dakle imamo vrijeme kao prošlost – prošlost je sjećanje, znanje, tradicija, iskustvo, zapamćene stvari – i sadašnjost koja je prelazak iz jučer u vrijeme sutrašnjice, koja je oblikovana, kontrolirana od prošlosti kroz sadašnjost. Za nas to ima ogromno značenje, a ne vrijeme mjereno satom; i u toj dimenziji vremena mi živimo. Živimo s prošlosti, u sukobu sa sadašnjosti, koja oblikuje budućnost. To je očigledna činjenica. Nema ništa složeno u tome. Dakle postoji kontinuitet i postoji vrijeme kao budućnost i prošlost; prošlost oblikuje naše razmišljanje, našu aktivnost, naš pogled i tako uvjetuje budućnost.

Vrijeme koristimo kao sredstvo razvoja, kao sredstvo postizanja, kao sredstvo postupnog mijenjanja. Vrijeme koristimo zato što smo indolentni, lijeni. Zato što nismo našli načina da se preobrazimo odmah ili što se bojimo trenutne promjene i posljedica te promjene, kažemo: «Ja ću se postupno mijenjati». Stoga vrijeme koristimo kao sredstvo odlaganja, kao sredstvo postupnog postizanja i kao sredstvo promjene. Vrijeme mjereno satom nam treba da naučimo tehniku; da bismo naučili neki jezik treba nam vremena, nekoliko mjeseci. Ali vrijeme – psihološko, ne ono mjereno satom – koristimo kao sredstvo promjene i tako uvodimo postupni proces: «Postupno ću steći; postati; ja sam ovo, vremenom ću postati ono.»

A vrijeme je proizvod misli. Kad ne biste mislili o sutra ili u mislima se osvrtni na jučer živjeli biste u sadašnjosti; ne bi bilo ni budućnosti ni prošlosti, potpuno biste živjeli za ovaj dan, dajući mu svoju najpuniju, najbogatiju i potpunu pažnju. Budući da ne znamo kako živjeti na taj način, potpuno i kompletno u sadašnjosti, izvodeći danas potpunu preobrazbu, izmislili smo ideju o sutra: «Promijenit ću se sutra; hoću; prilagodit ću se sutra i tako dalje.» I tako misao stvara psihološko vrijeme, a donosi također i strah.

Molim vas, pratite ovo. Ako sada ne razumijete ove stvari o kojima pričam, nećete ih razumjeti ni na kraju. To će biti samo riječi, a vama će ostati pepeo.

Većina vas se boji: doktora, bolesti, promašaja, samoće, starosti. Onda, postoji tisuću i jedan unutrašnji strah: od javnog mišljenja, smrti, od toga da ćete ostati bez ikoga i da ćete se morati suočiti sa životom bez ikoga, strah od samoće, od toga da nećete doći do onoga što nazivate Bogom. Tako čovjek ima tisuću i jedan strah. A kako se boji, on ili bježi u široku mrežu, suptilnu ili grubu; ili racionalizira te strahove, ili postaje neurotičan zato što ne može razumjeti svoj strah, ne može ga razriješiti; ili potpuno bježi od straha, od različitih strahova kroz identifikaciju ili društvene aktivnosti, uključujući se u neku političku partiju i tako dalje.

Molim vas, ja ne govorim o idejama nego o onome što se stvarno događa u svakome od vas. Dakle vi niste samo puki slušači mojih riječi, već kroz njih gledate sebe. Gledate sebe ne kroz ideje, nego dolazeći izravno u kontakt s činjenicom da ste uplašeni – što je potpuno drugačije od ideje da ste uplašeni.

Dakle, sve dok ne razumijete prirodu straha i u potpunosti ga se ne oslobodite vaši bogovi, vaši bjegovi, sav vaš društveni rad i tako dalje, nema smisla, jer vi ste tada destruktivno i izrabljivačko ljudsko biće i ne možete riješiti taj strah. Neurotično ljudsko biće sa svojim bezbrojnim strahovima u svemu što radi – kolikogod to bilo dobro – uvijek donosi sjeme uništenja, sjeme kvarenja, jer njegovo djelo je bijeg od činjenice.

Većina nas se boji, imamo tajne strahove; a budući da se bojimo bježimo od njih. Bijeg od činjenice znači da objekti kojima bježite postaju puno važniji od te činjenice. Razumijete li? Ja se bojim; od toga sam pobjegao pomoću pića, odlaska u hram, Boga i svega ostalog; tako Bog, hram, gostionica postaju puno važniji od straha. Boga, hram, gostionicu branim puno žesće zato što su za mene postali izuzetno važni, oni su simboli koji mi daju sigurnost da mogu pobjeći od straha. Hram, Bog,

nacionalizam, politički rad, formule koje čovjek ima postaju puno važnije od rješavanja straha. Dakle sve dok se u potpunosti ne riješite straha, ne možete razumjeti što strah je, što ljubav je ili što tuga je.

Um koji je stvarno religiozan, um koji je stvarno društveno usmjeren, um koji je kreativan, mora potpuno odstraniti ili razumjeti ili razriješiti ovaj problem straha. Ako živite sa strahom bilo koje vrste, tratite svoj život, jer strah donosi tamu. Ne znam jeste li primijetili što vam se događa kad se nečega bojite. Sve vaši živci, vaše srce, sve postaje napeto, kruto, uplašeno. Jeste li primijetili to? Ne postoji samo fizički strah, nego i psihički strah, a to je puno više. Fizički strah, koji je samo-zaštitni fizički odgovor, je prirodan. Kad ugledate zmiju bježite od nje, odskočite – to je prirodni, samo-zaštitni strah. Nije to stvarni strah; to je samo reakcija preživljavanja, što nije strah, jer poznajete otrov i uklanjate se. Ne razgovaramo samo o fizičkom strahu, nego puno više o strahu koji je stvorila misao.

Recimo da se bojim smrti. Vidio sam smrt. Vidio sam spaljena tijela. Vidio sam mrtvi list kako pada na tlo. Vidio sam toliko mrtvih stvari. A bojim se umiranja, dolaska na kraj. E sada, postoji taj strah vezan uz smrt, samoću, tuce stvari. Kako dolazim u kontakt sa strahom kao što dolazim u kontakt s ovim stolom? Jesam li jasan? Da biste došli u izravni kontakt sa strahom – nadam se da to radite, a ne samo da slušate – da biste došli izravno u kontakt s tom emocijom, s tim osjećajem nazvanim 'strah' u to ne smijete upetljati riječ, misao, ideju. Jasno? To jest, da bih došao u kontakt s nekom osobom moram joj dodirnuti ruku, moram je držati za ruku. Ali ne dolazim u kontakt s tom osobom, premda je možda držim za ruku, ako imam neke ideje o njoj, ako imam predrasude, ako mi se sviđa ili ne sviđa. Dakle usprkos držanju za ruku, slika, ideja, misao me sprečavaju da stupim u izravni kontakt s tom osobom. Isto tako da biste došli u izravni kontakt sa svojim strahom – svojim posebnim strahom, svjesnim ili nesvjesnim – morate doći u kontakt s njim, ali ne kroz svoje ideje.

Stoga čovjek prvo mora vidjeti kako se ideja miješa s dolaskom u kontakt. Kad shvatite da se ideja miješa s dolaskom u kontakt, više se ne borite s njom. Kad shvatite ideju – kao mišljenje, formulu i tako dalje – tada ste izravno u kontaktu sa svojim strahom i tada nema bijega ni kroz riječ, ni kroz zaključak, ni kroz mišljenje, ni kroz koji oblik bijega. Kad ste u kontaktu sa strahom u ovom smislu, tada ćete otkriti – kao što otkrivete dok raspravljamo ono o čemu razgovaramo – da strah u potpunosti nestaje. A um mora biti slobodan od svih strahova, ne samo tajnih nego i otvorenih, onih kojih ste svjesni. Tek tada možete pogledati stvar nazvanu tuga.

Znate čovjek živi s tugom tisuću, mnogo tisuća, milijune godina. Vi živite s tugom, niste je se riješili. Ili ju obožavate kao sredstvo prosvjetljenja ili bježite od nje. Tugu stavljamo na pijedestal, simbolički identificiramo s nekom osobom ili ju racionalizirate ili bježite od nje. Ali tuga je tu.

Pod tugom držim gubitak nekoga, tugu od neuspjeha, tugu koja vam dolazi kad vidite da ste nedjelotvorni, tugu koju otkrijete kad nemate ljubavi u srcu, da živite isključivo prema svom ružnom, malom umu; postoji tuga od gubitka nekoga koga mislite da volite. S tom tugom živimo dan i noć i nikada je ne prelazimo, nikada ne okončamo. A opet, um opterećen tugom postaje neosjetljiv, zatvoren; nema osjetljivosti, nema suosjećajnosti; on može pokazati riječi suosjećajnosti, ali u sebi, u svom srcu on nema osjećajnosti, nema osjećaja, nema ljubavi. A tuga potiče samosažaljenje. Većina nas nosi ovaj teret cijeli život i čini se kao da nismo u stanju okončati s tim. Postoji i tuga zbog vremena. Razumijete li? Ovu tugu nosimo sa sobom do kraja života nesposobni riješiti je se. Postoji jedna puno veća tuga: živjeti s nečim što ne možete razumjeti, što vam izjeda srce i um, pomračuje život. Postoji također tuga od samoće, od toga da ste potpuno sami, usamljeni, bez ikoga, odsječeni od svih kontakata, što u konačnici vodi do neurotičnih stanja i mentalnih i psihosomatskih oboljenja.

Dakle postoji velika tuga, ne samo pojedinog ljudskog bića nego i tuga rase. Kako rješavate tugu? Morate ju riješiti kao što rješavate strah. Nema budućnosti – ne možete izmisliti budućnost. Nema budućnosti za čovjeka koji živi inteligentno, koji je osjećajan, živ, mlad, svjež, nevin. Zato morate riješiti strah, morate okončati tugu.

Ponavljam, okončati tugu znači doći u kontakt s tim izuzetnim osjećajem, bez samosažaljevanja, bez mišljenja, bez formula, bez objašnjenja – samo doći u izravni kontakt s njim, kao što bi čovjek došao u kontakt s ovim stolom. A to je jedna od najtežih stvari za ljude: odbaciti ideje i stupiti u izravni kontakt.

Onda, tu je problem smrti – a s problemom smrti problem starosti. Svi vi znate da je smrt neizbježna – neizbježna kroz senilnost, kroz starost, kroz bolest, kroz nesreću. Premda znanstvenici pokušavaju produžiti život za pedeset ili više godina, smrt je neizbježna. Samo Bog zna zašto žele produžiti ovu agoniju postojanja! Ali to je ono što mi želimo. A da bismo razumjeli smrt moramo doći u kontakt s njom; to traži um koji se ne boji, koji ne razmišlja u terminima vremena, koji ne živi u dimenziji vremena – što smo objasnili. Živjeti sa smrću – prelazim na to.

Znate smrt smo stavili na kraj života – negdje tamo daleko. I pokušavamo je gurnuti što dalje je moguće. Znamo da postoji smrt. I zato smo izmislili budućnost, drugi svijet. Kažemo: «Živim, izgradio sam karakter, napravio toliko stvari. Hoće li sve te stvari nestati sa smrću? Mora postojati budućnost.» Budućnost, život poslije smrti, reinkarnacija – sve to je bijeg od činjenice ovog trenutka, od činjenice da dolazimo u kontakt sa smrću.

Razmislite o svom životu, što je on? Pogledajte doista na život koji želite produžiti! Što je vaš život? Stalna borba, stalna zbrka, povremeni bljesak zadovoljstva, dosada, tuga, strah, agonija, očaj, ljubomora, zavist, ambicija – to je stvarno vaš život, s bolestima, s beznačajnostima. I vi želite produžiti takav život poslije smrti!

A ako vjerujete u reinkarnaciju – što se očekuje da vjerujete, jer vaši sveti spisi govore o tome – onda je važno to što ste sada. Zato što će to što ste sada uvjetovati vašu budućnost. Dakle, to što ste, što radite, što mislite, kako osjećate, kako živite – sve to je beskrajno važno. Ako ne vjerujete u reinkarnaciju, onda postoji samo ovaj život; tada je od ogromne važnosti što radite, što mislite, što osjećate, iskorištavate li druge ili ne, volite li, osjećate li, ima li ljepote u vama. Ali da biste živjeli na taj način morate razumjeti smrt, a ne ju gurati daleko na kraj života – života punog tuge, straha, očaja, neizvjesnosti. Stoga morate približiti smrt, to jest, morate umrijeti.

Znate li što je to umrijeti? Vidjeli ste dovoljno smrti. Vidjeli ste kako odnose čovjekovo tijelo na pogrebnu lomaču. Vidjeli ste smrt. Većina ljudi se toga boji. Smrt je kad umre onaj cvijet, kad umre ona penjačica sa svim svojim cvjetovima. S tom ljepotom, s tom nježnošću ona umire bez žaljenja, bez rasprave; dođe do kraja. Ali mi pomoću vremena bježimo od smrti – to jest, ona je tamo negdje. Kažemo: «Imam još nekoliko godina života, ali rodit ću se u slijedećem životu» ili «Ovo je jedini život i zato ću ga maksimalno iskoristiti, zabavljat ću se i provoditi». I tako nikada ne dolazimo u kontakt s tom izuzetnom stvari nazvanom smrt. Smrt znači umrijeti za sve iz prošlosti, umrijeti za zadovoljstvo.

Jeste li ikada pokušali bez rasprave, bez nagovaranja, bez prisile, bez potrebe umrijeti za neko zadovoljstvo? Umrijet ćete svakako. Ali jeste li pokušali lagano i sretno danas umrijeti za svoje zadovoljstvo, za svoja sjećanja, za svoje mržnje, za svoje ambicije, za svoju težnju da gomilate novac? Sve što želite od života je novac, položaj, moć i zavist drugih. Možete li umrijeti za to, možete li umrijeti za stvari koje poznajete, lako i bez rasprave, bez objašnjenja? Molim vas imajte na umu da ne slušate nekoliko riječi i ideja, nego doista dolazite u kontakt sa zadovoljstvom – vašim seksualnim zadovoljstvom, na primjer – to jest, umrijeti za sve što poznajete, svoje tijelo, svoj um, stvari koje ste napravili. Zato kažete: «Je li to sve? Hoće li sav moj život završiti smrću?» Sve stvari koje činite, usluge, knjige, znanje, iskustva, zadovoljstva, ljubav, obitelj, sve završavaju smrću – to vas čeka. Ili umrite za njih sada ili neizbježno umrite kad za to dođe vrijeme. Samo inteligentan čovjek koji razumije ovaj cijeli proces je religiozan čovjek.

Onaj koji obuče odjeću isposnika, pusti bradu i ode u hram i pobjegne od života – on nije religiozan čovjek. Religiozan je onaj čovjek koji umre svaki dan i ponovo se rađa svaki dan. To jest, njegov um je mlad, nevin, svjež. Umrijeti za svoju tugu, umrijeti za svoje zadovoljstvo, umrijeti za stvari koje tajno čuvate u svom srcu – učinite to; tako ćete vidjeti da nećete uzalud trošiti svoj život; tada ćete otkriti nešto nevjerojatno, što nitko nije opazio. To nije nagrada. Nagrada ne postoji. Umrite svojevoljno ili umrite neizbježno. Morate umrijeti prirodno, svaki dan kao što cvijeće umire, procvjeta, bogato i puno i onda umre za tu ljepotu, za to bogatstvo, za tu ljubav, iskustvo i znanje – umrijevši tako, svaki dan, vi se ponovo rađate tako da imate svjež um.

Treba vam svjež um; inače ne znate što je ljubav. Ako ne umrete vaša ljubav je samo sjećanje; vaša ljubav je uhvaćena u zavist, ljubomoru. Morate svaki dan umrijeti za sve što znate, za svoju mržnju,

za svoje uvrede, za laskanja. Umrite za njih; onda ćete vidjeti da vrijeme nema značenje: onda nema sutra, postoji samo sada koje je iza jučer i danas i sutra. A samo u sada postoji ljubav.

Ljudsko biće koje nema ljubavi ne može pristupiti Istini. Bez ljubavi možete raditi što vas volja – sve vaše žrtve, vaši zavjeti na neženstvo, vaš društveni rad, vaša junačka djela – nemaju nikakvu važnost. A vi ne možete voljeti ako svaki dan ne umrete za svoje sjećanje. Jer ljubav nije uspomena; ona je živa stvar. Živa stvar je pokret, a taj se pokret ne može zatvoriti u riječi ili misao ili u um koji je jedino samo-tražeći. Samo um koji razumije vrijeme, koji je okončao tugu, koji nema straha – samo takav um zna što je smrt i stoga za takav um postoji život.

Priredio M.L.

Isključivo za potrebe članova Teozofskog Društva u Republici Hrvatskoj